

De Nederlandse
Taalunie is een
intergouvernementele
organisatie,
in 1980 bij verdrag
tussen Nederland
en België opgericht
met als doel
"integratie
van Nederland en
de Nederlandse
gemeenschap in
België op het
gebied van de
Nederlandse taal
en letteren in de
ruimste zin".

De uitvoering van
het Taalunie-verdrag
is een taak die
in Nederland is
opgedragen aan de
Nederlandse regering
en in België aan de
Vlaamse
Gemeenschap.
Tot de werkterreinen
van de Taalunie
behoren onder meer
spelling, spraakkunst,
terminologie,
woordenboeken,
letteren in brede zin,
taalzorg en
onderwijs
Nederlands
in binnen- en
buitenland.

De Nederlandse
Taalunie kent
vier organen,
namelijk het
Comité van Ministers,
de Raad voor de
Nederlandse Taal
en Letteren,
de Interparlementaire
Commissie
en het
Algemeen
Secretariaat.

NEDERLANDSE TAAIUNIE

In dit nummer o.a.:

Benoeming Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren

bladzijde 9

Beleidsplan 1993-1997

bladzijde 16 e.v.

Van 13 tot 16 april 1992 vierde de Conference of University Teachers of German in Great Britain and Ireland haar zestigste verjaardag met een conferentie in Bath. Eén van de bijdragen was een lezing door mij getiteld Low Countries Studies in the Nineties, waarin een overzicht werd gegeven van de activiteiten op het gebied van Dutch Studies in het Verenigd Koninkrijk en de Ierse Republiek. Tevens verschaftte het informatie aan collega's die met de gedachte speelden het talenaanbod in hun afdeling Duits (of germanistiek) uit te breiden. Er werd gesproken over onderwijsmateriaal, instellingen zoals de Nederlandsde Taalunie en de Nederlandse en Belgische ambassades, en de zogenaamde Harting Scholars¹. Dit artikelje hoopt een inzicht te geven in de Nederlandse extra muros activiteiten in Groot-Brittannië en Ierland, vooral wat betreft de omvang van het onderwijs Nederlands aan universiteiten² waarin een duidelijk stijgende lijn is te ontdekken.

Om de meest recente statistische informatie te krijgen, werd in januari/februari 1992 een enquête verstuurd met vragen over studentenaantallen in de academische jaren 1989-90 tot en met 1991-92. Het was een gelukkige omstandigheid dat vergelijkingsmateriaal aanwezig was vanwege een soortgelijk onderzoek in 1986. Dat onderzoek was uitgevoerd voor het Universities Grants Committee dat destijds de universitaire subsidies vaststelde en alle studierichtingen aan het doorlichten was, waaronder Dutch Studies. Vooral de gegevens over studentenaantallen waren relevant voor het onderzoek in het voorjaar van 1992.

In 1986 deden alle veertien instellingen die toen in de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek-ledenlijst stonden, aan het onderzoek mee. Voor de enquête van 1992 werd gebruik gemaakt van de verzendlijst van het Institute of Germanic Studies te Londen. Van de 47 instellingen die de enquête invulden, bevestigden 20 dat ze Nederlands gaven. Nederlands wordt aan al deze 20 instellingen tenminste als bijvak gegeven. Tabel 1 geeft een overzicht van de status die het Nederlands heeft in alle deelnemende instellingen.

Tabel 1 Status van het Nederlands

categorie	aantal instellingen
a. enkel hoofdvak	2
b. dubbel hoofdvak ³	equal 3 major 3 minor 4
c. meer dan twee talen ⁴	5
d. bijvak beginners	20
e. bijvak gevorderden	10

In sommige instellingen wordt Nederlands op postgraduaat niveau aangeboden (bijvoorbeeld in Canterbury) of met andere letterenvakken en combinaties als Europese Studies en Algemene Letteren. Cok wordt er aan meer gedaan dan alleen taalverwerving, zelfs in die universiteiten waar het Nederlands geen hoofdvak is. In verschillende universiteiten worden cursussen Nederlandse (kunst)geschiedenis of geografie (Southampton) aangeboden. In een paar instellingen bestaat de mogelijkheid Nederlands als een bijvak van twee jaar te volgen (Manchester). Met andere woorden, er bestaat grote variatie in het aanbod.

Ook de herkomst van de studenten toont grote verscheidenheid. Waren de meeste studenten die in 1986 Nederlands als bijvak studeerden nog talenstudenten, in 1992 studeren ze van alles, van archeologie tot zuidoostaziatische studies.

Tabel 2 Studentenaantallen Nederlands 1989-92

	jaar 1	jaar 2	jaar 3	jaar 4	totaal
	(in NL of B)				
a. enkel hoofdvak					
89-90	8	9	10	11	38
90-91	10	8	8	10	36
91-92	15	10	8	8	41
b. dubbel hoofdvak					
89-90	15	18	9	17	59
90-91	21	14	14	8	57
91-92	21	21	11	13	66
c. combined languages					
89-90	12	4			16
90-91	11	6	2		19
91-92	7	5			12
d. bijvak beginners					
89-90	114				
90-91	217				
91-92	222				
e. bijvak gevorderden					
89-90	31				
90-91	47				
91-92	84				
f. overig					
89-90	21				
90-91	27				
91-92	29				

De interessantste categorie is d. bijvak beginners die van 1989-90 naar 1990-91 bijna verdubbelde. Het jaar daarna zet deze trend zich door, en dan toont categorie e. bijvak gevorderden een soortgelijke groei van bijna 100%. Een derde categorie die groeit, zij het minder dramatisch, is b. dubbel hoofdvak. Tegelijkertijd blijft het aantal studenten die Nederlands als enkel hoofdvak studeren, min of meer constant.

Een verklaring voor deze groei kan gevonden worden in het feit dat er in de loop van 1990 in de Britse media veel aandacht was voor de ontwikkeling van de Europese binnenmarkt (m.i.v. 1 januari 1993) en de gevolgen daarvan voor de handel. Dit bracht een toenemend bewustzijn voor de noodzaak van vreemde-talenkennis met zich mee, niet alleen van het Frans en Duits (in die volgorde in Groot-Brittannië traditioneel beschouwd als de belangrijkste vreemde talen) maar ook in de 'kleinere' talen⁵. Studenten zijn dus vooral gaan kiezen voor een uitbreiding van hun talenkennis naar deze kleinere talen, om hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Dit verklaart wellicht ook waarom het aantal studenten dat Nederlands als enkel hoofdvak studeert relatief stabiel is gebleven. Een hoog ontwikkelde vaardigheid in slechts één 'kleinere' taal biedt immers niet automatisch voordeel op de arbeidsmarkt, maar de juiste combinatie van talen wel. Bovendien zijn de regels voor toelating tot het universitaire systeem voor deze categorie studenten tamelijk streng. In dit geval zou het aantal schoolverlaters dat zich opgeeft voor de studie Nederlands wellicht een betere indicatie van groei zijn dan het aantal beschikbare plaatsen binnen het systeem. Dat soort gegevens is hier echter helaas niet verwerkt.

Het onderzoek van 1986 was niet zo uitgebreid als dat van 1992. In 1986 werd slechts een onderscheid gemaakt tussen enkel hoofdvak, dubbel hoofdvak en bijvak. Net zoals in 1992 bestreek het een periode van drie studiejaar. De gegevens zijn in tabel 3 samengevat.

Tabel 3 Onderzoek van 1986

	enkel	dubbel	bijvak	totaal
83-84	36	41	158	235
84-85	37	43	158	238
85-86	46	34	141	221

Een vergelijking tussen de twee onderzoeken is uiteraard interessant zoals blijkt uit Tabel 4 en 5. Hieruit blijkt ook in hoeverre het aantal studenten in de drie jaar die het onderzoek van 1992 bestrijkt, gegroeid is.

Tabel 4 betreft het totale aantal studenten, d.w.z. alle categorieën a-f in Tabel 2. In kolom 2 staat het totale aantal studenten dat Nederlands als onderdeel van de studie deed in de drie jaar uit het onderzoek van 1992; in kolom 3 is dit uit-

gedrukt als een percentage van het eerste jaar uit het onderzoek (1989-90), en in kolom 4 als een percentage van het laatste jaar uit het onderzoek van 1986 (1985-86) toen het aantal studenten dat Nederlands studeerde 221 bedroeg (zie Tabel 3).

Tabel 4 Percentages van totaal aantal studenten

	totaal	% 89	(% 86)
89-90	279	100	(126.24)
90-91	403	144.44	(182.35)
91-92	425	152.33	(192.31)

In Tabel 5 staan dezelfde gegevens maar dan uitsluitend voor bijvakkers, d.w.z. categorieën d en e uit Tabel 2. In kolom 2 staat het totale aantal studenten dat Nederlands als bijvak studeerde in de drie jaar uit het onderzoek van 1992; in kolom 3 is dit uitgedrukt als een percentage van het eerste jaar uit het onderzoek (1989-90), en in kolom 4 als een percentage van het laatste jaar uit het onderzoek van 1986 (1985-86) toen het aantal studenten dat Nederlands als bijvak studeerde 141 bedroeg.

Tabel 5 Percentages van totaal aantal bijvakkers

	totaal	% 89	(% 86)
89-90	145	100	(102.84)
90-91	264	182.07	(187.23)
91-92	306	211.03	(217.02)

De cijfers in kolom 4 van tabel 4 en 5 staan tussen haakjes, omdat we voorzichtig moeten zijn bij de vergelijking van de gegevens uit de twee onderzoekjes. Ze zijn niet onder dezelfde omstandigheden en voor hetzelfde doel verzameld, en de vraagstelling was anders. Niettemin is een voorzichtige vergelijking wel mogelijk.

De gegevens tonen duidelijk aan dat de afgelopen twee jaar een dramatische groei hebben gezien van het aantal studenten die Nederlands studeren in Groot-Brittannië en Ierland, vooral wat betreft bijvakstudenten. Of deze trend zich voort zal zetten is natuurlijk een vraag voor de toekomst. Een derde onderzoek, uiterlijk in 1998, zal dit moeten uitwijzen.

* Een engelstalige versie van dit artikel is verschenen in het Bulletin of the Conference of University Teachers of German in Great Britain and Ireland en in Dutch Crossing 46.

¹ Dit zijn Nederlandse studenten Engels die een jaar aan een Britse of Ierse universiteit verblijven, en als er aan de gastinstelling Nederlands wordt gegeven tegen een bescheiden vergoeding assisteren bij het taalonderwijs.

² De universitaire sector in het Verenigd Koninkrijk heeft tamelijk grote veranderingen ondergaan, waardoor andere instellingen van hoger onderwijs de universitaire status hebben gekregen. Met 'universitaire sector' verwijs ik dus naar die sector in engere zin.

³ Een zogenaamde joint course waarin twee vakken naast elkaar gestudeerd worden, is in het UK en Ierland heel gewoon. Meestal wordt Nederlands naast Duits of Frans gestudeerd, maar andere combinaties zijn ook mogelijk, zoals Nederlands en bedrijfskunde. In sommige universiteiten hoeft de verdeling tussen de twee hoofdvakken niet gelijk te zijn, zodat bijvoorbeeld meer modules in het ene vak worden gevolgd dan in het andere. Equal betekent dat aan die universiteiten het Nederlands en het tweede hoofdvak gelijke status hebben; major dat het Nederlands als het zwaardere vak van de twee gestudeerd kan worden; minor dat het Nederlands als het lichtere vak van de twee gestudeerd kan worden. Er is dus blijken deze gegevens één universiteit waar het Nederlands weliswaar in een combinatie gestudeerd kan worden, maar dan alleen maar als minor.

⁴ De laatste jaren is de mogelijkheid in meer dan twee talen af te studeren (zogenaamde combined languages) in veel universiteiten geopend. Ook het Nederlands kan daaraan meedoen.

⁵ Relatief gezien is het Nederlands met zo'n 2 miljoen sprekers natuurlijk helemaal niet zo klein.

Roel Vismans
Department of Dutch Studies
University of Hull

Van Onbegrensd Belang

Toespraak door J.S. ten Brinke bij de
aanbieding van het rapport,
Antwerpen 7 september 1992

Mijnheer de Algemeen Secretaris van de
Nederlandse Taalunie,
Dames en Heren,

Het rapport dat ik ingevolge de ontvangen opdracht en namens de Taakgroep Nederlands aanstonds zal aanbieden, heeft als hoofdtitel: 'Van Onbegrensd Belang'.

In zijn letterlijke betekenis slaat die titel op het feit, dat het hier een gezamenlijke Nederlands-Vlaamse onderneming betreft. Dat is op zichzelf een vermeldenswaardig feit. De mening dat Nederland en Vlaanderen in cultureel opzicht sterk zouden verschillen, is immers nog verre van uitgestorven. Als die mening echter juist zou zijn, dan had onze taakgroep het niet zo broederlijk en zusterlijk eens kunnen worden als bij dit rapport gebeurd is over een bij uitstek cultuur-bepaald onderwerp als het onderwijs in de eigen taal. Als onze onderneming exemplarisch zou zijn voor Nederlands-Vlaamse culturele samenwerking, dan zouden we nu toch moeten concluderen dat de twee Europese regio's een cultuurgemeenschap vormen.

De titel 'Van Onbegrensd Belang' slaat ook op het onderwerp, het onderwijs in het Nederlands. In dat opzicht is het een enigszins provocerende titel. Als hij wederom letterlijk bedoeld is, dat moeten we ons toch een paar vragen stellen. Is het belang van het onderwijs Nederlands werkelijk zo groot dat je er ongeveer alle beschikbare onderwijsenergie in zou mogen investeren, ten koste van andere schoolvakken? Is het, met andere woorden, het Allerbelangrijkste, het Ultieme Vak?

Het antwoord op die vragen is natuurlijk ontkennend. Maar wat betekent die titel dan wel? Als we er met de letterlijke betekenis niet komen, dan zullen we naar het niveau van de beeldspraak toe moeten. Beeldspraak is echter zelden objectief interpreteerbaar. Bovendien hebben de commissieleden wel te kennen gegeven de door de twee eindredacteuren, Albert Kamer en Hugo De Jonghe, ontworpen titel aantrekkelijk te vinden, maar ze hebben geen poging meer ondernomen hem gezamenlijk te interpreteren. Er zit voor mij als voorzitter dus niets anders op mijn groep voor te gaan in een poging tot niet al te subjectieve interpretatie. Hier komt hij:

'Nederlands is een belangrijk vak, maar dat belang is niet precies te kwantificeren. Hoe erg is het bij voorbeeld voor een taalgemeenschap als uit het rapport 'Van Onbegrensd Belang' blijkt dat na elf jaar systematisch onderwijs een groot deel van de jonge Nederlandssprekenden argumentatieve teksten niet goed kan interpreteren, geen goed sollicitatiebriefje kan schrijven, enz.? En trouwens, waar ligt precies de grens tussen goed en slecht interpreteren, een goed en een slecht sollicitatiebriefje? Op dergelijke vragen is bij het vak Nederlands wel een bruikbaar maar geen precies antwoord te